

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут неперервної освіти
Кафедра базових і спеціальних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної та
виховної роботи
_____ Т. Іванова
« _____ » _____ 2017 р.

Система менеджменту якості

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації до практичних занять
для слухачів Підготовчого відділення громадян України

СМЯ НАУ МРПЗ (ІУ) 17.01.01 – (01) – 2017

Методичні рекомендації до практичних занять для слухачів з навчальної дисципліни «Історія України» розроблені на основі навчальної та робочої навчальної програм з навчальної дисципліни «Історія України», що викладається на кафедрі базових і спеціальних дисциплін для слухачів Підготовчого відділення громадян України Навчально-наукового інституту неперервної освіти, згідно з Положенням «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

Методичні рекомендації розробив к. політ. н., старший викладач
кафедри базових і спеціальних дисциплін _____ О. С. Єремєєв

Методичні рекомендації з підготовки слухача до практичних занять з навчальної дисципліни «Історія України» обговорені та схвалені на засіданні кафедри базових і спеціальних дисциплін, протокол № __ від «___» _____ 2017 року.

Завідувач кафедри _____ О. Ю. Приходько

Методичні рекомендації до практичних занять для слухачів підготовчого відділення з навчальної дисципліни «Історія України» обговорені та схвалені на засіданні науково-методично-редакційної ради Навчально-наукового інституту неперервної освіти, протокол № __ від «___» _____ 2017 року.

Голова НМРР _____ С. І. Черіпко

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

ЗМІСТ

	стор.
1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст методичних рекомендацій	4
2.1. Пам'ятка на допомогу слухачам підготовчого відділення під час підготовки до практичних занять	4
2.2. Практикум як один із ефективних різновидів практичного заняття	6
2.3. Алгоритм виконання завдань на практичному занятті з історії України	6
2.4. Структура практичного заняття на підготовчому відділенні	7
3. Література	8
4. Форми документів системи менеджменту якості	9

1. Пояснювальна записка

Методичні рекомендації з підготовки слухачів до практичних занять з навчальної дисципліни «Історія України» – це система рекомендацій, на які необхідно посилалися при підготовці до практичних занять з історії України, що проводяться на Підготовчому відділенні громадян України Навчально-наукового інституту неперервної освіти.

Мета методичних рекомендацій – надати необхідну методичну допомогу слухачеві для того, щоб правильно організувати його роботу на практичному занятті з навчальної дисципліни «Історія України». Рекомендації допомагають в активній роботі слухача з оволодіння матеріалом практичного заняття, розвитку його логічного творчого мислення та підвищують ефективність роботи з вивчення теми.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є не лише засвоєння слухачем фактографічного матеріалу, знань, умінь та навичок, необхідних для написання зовнішнього незалежного оцінювання з цієї дисципліни на високому або достатньому рівні, а й формування в нього вмінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, осмислювати проблеми сьогодення на основі знання їх підґрунтя у минулому.

2. Зміст методичних рекомендацій

2.1. Пам'ятка на допомогу слухачам підготовчого відділення під час підготовки до практичних занять

Значне місце в системі підготовки слухачів на підготовчому відділенні посідають практичні заняття. *Головне завдання практичного заняття* – закріплення, переведення у довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування навичок і вмінь з навчальної дисципліни «Історія України», оволодіння апаратом наукових досліджень. Практичні заняття значною мірою забезпечують відпрацювання навичок та вмінь прийняття практичних рішень у реальних умовах професійної діяльності, що мають у своїй основі теоретичний характер. Практичне застосування знань з історії України полягає в униканні окремими громадянами та суспільством в цілому помилок минулого, адекватному оцінюванню суспільних проблем сьогодення через розуміння їх коріння в історії батьківщини. Слухач підготовчого відділення також має на меті застосувати набуті та закріплені на практичних заняттях знання під час складання ЗНО.

Практичне заняття (лат. *Praktikos* – діяльний) – форма навчального заняття, під час якої викладач організовує для слухачів аналіз окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує навички і вміння їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно сформульованих завдань.

Цю форму занять проводять у навчальних приміщеннях (аудиторіях), обладнаних необхідними технічними засобами навчання.

Основні завдання практичних занять:

- поглиблення та уточнення знань, здобутих на попередніх практичних заняттях і в процесі самостійної роботи;
- формування інтелектуальних навичок і вмінь.

Поглиблення знань слухачів з навчальної дисципліни «Історія України» досягається через виконання вправ, передбачених тестовими завданнями (підготовленими викладачем або такими, що містить зошит ЗНО з цієї дисципліни), через запитання та уточнення пройденого матеріалу за рахунок запитань слухачів до викладача, усні опитування, які проводить викладач, виконання домашніх завдань.

Структура практичного заняття:

- попередній контроль знань, навичок і вмінь слухачів;
- формулювання теми та її обговорення за участю слухачів;
- розв'язування завдань та їх обговорення;
- розв'язування контрольних завдань з теми, їх перевірка й оцінювання.

Кількість годин, відведених на практичне заняття з історії України визначено навчальним планом та робочою навчальною програмою. Перелік тем практичних занять з історії України міститься в робочій навчальній програмі дисципліни «Історія України».

У процесі проведення практичних занять використовують різні методи навчання. Оскільки головне завдання цього виду навчальної роботи – формування навичок і вмінь, то основними мають бути різноманітні вправи (підготовчі, пробні, за зразком, тренувальні, творчі, практичні, графічні, усні, письмові, професійні, технічні та ін.).

Практичні заняття мають відповідати таким вимогам:

- розуміння з боку слухачів необхідності володіти базовими теоретичними знаннями;
- усвідомлення необхідності вироблення навичок і вмінь, що мають професійну спрямованість;
- забезпечення оптимальних умов для формування навичок і умінь (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних);
- навчання студентів раціональних методів оволодіння навичками і вміннями;
- забезпечення самостійної діяльності кожного слухача;
- дотримання систематичності й логічної послідовності у формуванні навичок і вмінь слухачів;
- широке включення в систему практичних занять творчих завдань;
- систематичний контроль за виконанням практичних завдань;
- постійне заохочення практичної навчальної діяльності слухачів.

Іноді доцільно відмовитися від практики, коли практичні заняття мають колективний характер: один слухач виконує завдання на дошці, а інші працюють на своїх робочих місцях. Необхідно йти більш доцільним і ефективним шляхом: викладач має чітко визначити завдання, ознайомити слухачів з методами самостійної діяльності, допомогти їм усвідомити алгоритм дій. І далі необхідно організувати самостійну роботу кожного слухача.

Хоча на практичних заняттях відпрацьовують теми, які були вже вивчені за шкільною програмою, доцільно, аби на заняттях з історії України невелика теоретична частина передувала практичній. Це актуалізує матеріал заняття у пам'яті слухачів, спрямовує їх до якісного виконання практичних робіт. Задля кращого закріплення отриманих протягом теоретичної частини знань доцільним є ведення слухачами конспектів, які мають сприяти і успішному виконанню ними практичних завдань. Теоретична частина може бути розширена в залежності від ступеня теоретичної підготовленості слухачів, набутої протягом шкільних занять.

Якісна підготовка до практичного заняття включає:

1. Врахування методичних вказівок викладача щодо виду та форми проведення практичного заняття.
2. Вивчення плану практичного заняття, що означає усвідомлення суті основних питань заняття.
3. Ознайомлення зі списком рекомендованої до практичного заняття навчально-методичної літератури.
4. Опрацювання основних термінів, понять, категорій.
5. Ознайомлення із завданнями для самоперевірки знань, ведення дискусії.
6. Опрацювання в конспекті теоретичних записів з даної теми.
7. Опрацювання відповідних джерел, розділів навчально-методичних посібників, розроблених кафедрою базових і спеціальних дисциплін, та допоміжної літератури.

На практичні заняття слухачі повинні приходити із зошитом, в якому ведуться теоретичні записи за темами, виконуються аудиторні та домашні завдання. На практичному занятті, при обговоренні будь-яких питань чи розв'язанні завдань, кожен слухач повинен уважно слухати відповіді інших слухачів і бути готовим доповнити відповідь або виступити з власною.

Задля виконання контрольних робіт з навчальної дисципліни «Історія України» слухачеві доцільно завести зошит обсягом 12 сторінок, який зберігається на кафедрі та видається у день виконання відповідного завдання.

2.2. Практикум як один із ефективних різновидів практичного заняття

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд слухачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання слухачами відповідно сформульованих завдань.

Практичне заняття включає попередній контроль знань, умінь і навичок слухачів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю слухачів, розв'язування контрольних завдань, перевірку та оцінювання викладачем результатів роботи слухачів.

Практикум як різновид практичного заняття проводиться на підготовчих курсах після завершення великих за обсягом тем і має переважно повторювально-узагальнюючий характер.

Практикуми, як різновиди практичних занять, відкривають великі можливості для:

- прояву і розвитку індивідуальних інтересів та нахилів слухачів;
- здійснення диференціації навчання;
- оволодіння слухачами методикою спостереження;
- формування умінь і навичок узагальнення;
- вміння робити висновки;
- розробляти пропозиції щодо перевірки гіпотез;
- робити у власному темпі й ритмі, просуватися у навчанні в міру засвоєння та відпрацювання відповідних знань і засобів діяльності;
- переводити слухачів на більш високі рівні навчальних досягнень та розвитку.

Структура практикуму передбачає:

1. Повідомлення теми, мети і завдань практикуму.
2. Мотивація навчальної діяльності слухачів.
3. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.
4. Ознайомлення слухачів з інструкцією.
5. Підбір необхідного обладнання і матеріалів.
6. Виконання роботи учнями під керівництвом викладача.
7. Складання звіту.
8. Обговорення і теоретична інтерпретація отриманих результатів роботи.

Впровадження практикумів з історії України є доцільним після вивчення певної теми, передбаченої робочою навчальною програмою, або декількох споріднених тем.

2.3. Алгоритм виконання завдань на практичному занятті з історії України

Завдання з відкритою відповіддю, творчі завдання:

1. Проаналізуйте тему заняття, подумайте над його дидактичними цілями і основними проблемами, які винесені на обговорення.
2. Опрацюйте рекомендовану навчальну, методичну та наукову літературу, при цьому обов'язково конспектуйте і занотуйте прочитане, виписуйте, що, на ваш погляд, сприятиме ефективному проведенню практичного заняття.
3. Намагайтеся сформулювати свою думку з кожного питання і обґрунтуйте свої міркування.
4. Запишіть запитання, які виникли у вас під час підготовки до виконання завдань практичного заняття, зверніться за консультацією до викладача.
5. Виконуйте завдання практичного заняття, ретельно обдумуючи етапи його виконання.

Приклад завдання з відкритою відповіддю: У руських землях, що увійшли до складу Великого князівства Литовського, у другій половині XIV ст. Великий князь Литовський дотримувався принципу: «Старовини не рушити, новини не вводити». Як ви вважаєте, чи можливо було повною мірою втілити цей принцип?

Приклад творчого завдання: Поміркуйте, які події та історичні явища XIV–XVI ст. найбільшою мірою вплинули на розвиток культури в українських землях: входження до складу Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, загальноєвропейські тенденції тощо.

Тестові завдання із сформульованими варіантами відповідей:

1. Уважно ознайомтесь із змістом завдання.
2. Ознайомтесь з варіантами відповідей на задане питання; уникайте відповідей, які містять лиш часткову відповідь на питання, вводячи при цьому слухача в оману.
3. Заповніть тестовий зошит відповідно до інструкції.

Приклад завдання із сформульованим варіантом відповіді: За рішенням Ради Антанти 1923 р. до складу Польщі увійшли:

А Північна Буковина

Б Закарпаття

В Східна Галичина

Г Західне Поділля

Відповідь: В (Східна Галичина).

Задля більш ефективного виконання слухачем підготовчого відділення тестових завдань закритого типу з навчальної дисципліни «Історія України» можна висловити наступні поради:

1. Виконати спершу ті завдання, на які слухач твердо знає відповідь, не зупиняючись на завданнях, що викликають сумнів.
2. Повернутися до завдань, що викликають сумнів, уважно сконцентруватися, актуалізувати попередньо вивчений матеріал у пам'яті.
3. Дати відповідь на всі поставлені тестові питання.

2.4. Структура практичного заняття на підготовчому відділенні

Етапи семінарського заняття та їх характеристику наведено у таблиці.

Таблиця 1.

Етапи	Характеристика
Організаційна частина (до 3-х хвилин)	Мета – мобілізувати слухачів до навчання; активізувати їхню увагу; створити робочу атмосферу для проведення заняття; містить привітання викладача зі слухачами, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості про заняття
Мотивація та стимулювання навчальної діяльності (2 хвилини)	Передбачає формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдань. Мотивації сприяє чітке усвідомлення його мети, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача і слухачів.
Обговорення навчальних питань заняття (25 хвилин)	Полягає в обговоренні й керуванні нну амма розгляду основних питань з теми, що вивчається, відповідно до обраного виду заняття та методики його проведення.
Діагностика правильності засвоєння знань (12 хвилин)	Допомагає викладачеві та слухачам з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту навчальної інформації, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Здійснюється за допомогою серії оперативних короткочасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань, тренінгу тощо), тестових завдань з використанням комп'ютерної техніки.

Етапи	Характеристика
Підбиття підсумків заняття (3 хвилини)	Передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань, заняття (аналіз того, що було розглянуто, мотивацію діяльності навчальної групи і окремих слухачів, оцінювання їхньої роботи)
Повідомлення домашнього завдання (2 хвилини)	Містить пояснення щодо змісту завдання, методики його виконання, передбачає його запис на дошці, а слухачами – в зошитах.

3. Література

1. Атлас з історії України. 7 клас. – 16 с.
2. Атлас з історії України (XVI–XVIII ст.). 8 клас. – 16 с.
3. Атлас з історії України (друга половина XVIII – початок XX ст.) 9 клас. – 20 с.
4. Атлас з історії України (1900–1939 рр.) 10 клас. – 16 с.
5. Атлас з історії України (1939–2012 рр.) 11 клас. – 16 с.
6. Бойко О. Д. Історія України / Бойко О. Д. – К. : Академія, 2008. – 592 с.
7. Власов В.С. Історія України : [підруч. для 8 кл.] / В. С. Власов. – К. : Генеза, 2008. – 305 с.
8. Гісем О. В. Історія України : [підруч. для 7 кл.] / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. – К. : Ранок, 2015. – 240 с.
9. Історія України: практикум / О. С. Світла, О. С. Єрємєєв. – К. : НАУ, 2016. – 248 с.
10. Король В. Ю. Історія України / Король В. Ю. – К. : Академія, 2009. – 496 с.
11. Кульчицький С. В., Мицик Ю. А., Власов В. С. Історія України: довідник для абітурієнтів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів / С. В. Кульчицький, Ю. А. Мицик, В. С. Власов. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 528 с.
12. Кульчицький С. В. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. 10–11 кл. Історичний профіль / С. В. Кульчицький, Ю. Г. Лебедева. – К. : Поліграфкнига, 2011.
13. Історія України. Всесвітня історія. 5–12 класи : програми для загальноосвітніх навчальних закладів / [В. С. Власов, Н. М. Гупан, П. Б. Полянський]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 142 с. – (Нова нну амма 12-річної школи).
14. нну амма зовнішнього незалежного оцінювання з Історії України. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 05.11.2014 № 1276 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zno-ua.net/lesson/history-ukr/>
15. Пометун О. І. Історія України : [підруч. для 10 кл.] / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. – К. : ВД «Освіта», 2010. – 288 с.
16. Пометун О. І. Історія України : підруч. [для 11 кл.] / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. – К. : Освіта, 2011. – 340 с.
17. Реєнт О. П. Історія України : підруч. [для 9 кл.] / О. П. Реєнт, О. В. Малій. – К. : Генеза, 2009. – 240 с.
18. Реєнт О. П. Історія України : [підруч. для 10 кл.] / Реєнт О. П. – К. : Генеза, 2010. – 240 с.
19. Струкевич О. К. Історія України : [підруч. для 11 кл.] / О. К. Струкевич, І. М. Романюк, С. І. Дровозюк. – К. : Грамота, 2011. – 318 с.
20. УЦОЯО. Тестовий зошит з історії України. ЗНО-2010. – 15 с.
21. УЦОЯО. Тестовий зошит з історії України. ЗНО-2011. – 15 с.
22. УЦОЯО. Тестовий зошит з історії України. ЗНО-2012. – 15 с.
23. УЦОЯО. Тестовий зошит з історії України. ЗНО-2013. – 15 с.
24. УЦОЯО. Тестовий зошит з історії України. ЗНО-2014. – 15 с.
25. УЦОЯО. Тестовий зошит з історії України. ЗНО-2015. – 15 с.
26. Швидько Г. К. Історія України : [підруч. для 8 кл.] / Г. К. Швидько. – К. : Генеза, 2008. – 336 с.